

Škoromatija: pustna šega v Hrušici (Brkini), odprtje razstave

KAJ

Odprtje razstave

KJE

Razstavna hiša

KDAJ

petek, 8. februar 2019 – 12:00

TRAJANJE

1 ura

RAZSTAVA

Škoromatija: pustna šega v Hrušici (Brkini)

CENA

Prost vstop

V petek, 8. februarja 2019, ob 12. uri bo v Slovenskem etnografskem muzeju odprtje razstave **Škoromatija: pustna šega v Hrušici (Brkini)**. Z njo muzej obeležuje letošnji Slovenski kulturni praznik. Dogodek se bo začel ob 11.30 na ploščadi pred SEM, ko nas bodo z zvoki in norčijami pozdravili hruški škoromati, sledi odprtje razstave ter vodstvo po razstavi z njeno avtorico mag. Adelo Pukl in njenimi gosti – škoromati.

Škoromatija je pustna šega, ko se pustni liki škoromati na pustno soboto odpravijo na pustno poberijo po vasi: obhod po hišah in pobiranje darov. Na pepelnično sredo pusta zažgejo ali pokopljejo. Na razstavi so predstavljene štiri stare pustne maske iz 60-ih let 20. stoletja in pet novejših pustnih mask (škoromat z zvonci, kleščar ali škopit, poberin, pepeljuhar in cunjar). Ostali liki, ki so del pustne poberije v Hrušici, pa so na ogled na fotografijah in v krajšem filmu, ki spremljajo razstavo.

Slovenski etnografski muzej (SEM) hrani fotografije in predmete hruških škoromatov iz leta 1962, ko je kolegica etnologinja Marija Makarovič dokumentirala pustno poberijo po vasi Hrušica v Brkinih. Konec istega leta je muzej odkupil pustne maske in rekvizite škoromatov (opremo škopita, opremo škoromata z zvonci, obleko ta belega, košaro poberina in opremo cunjarja). Leta 2018, 56 let kasneje, pa je SEM v dogovoru s škoromati odkupil še 5

pustnih mask hrušiških škoromatov: škoromat z zvonci, škopit, pepeljuhar, poberin in cunjar. Na ta način dopolnjujemo zbirke SEM.

Na razstavi, ki predstavlja škoromatijo, pustno šego v Hrušici, so predstavljene 4 stare pustne maske iz 60-ih let 20. stoletja in 5 sodobnih pustnih mask (škoromat z zvonci, kleščar ali škopit, poberin, pepeljuhar in cunjar). Ostali liki (turek, ženin in nevesta, ta debel, medved Marko z gospodarjem, ciganka, ti zeleni, muzika, hudič, cingesar, lovec, orna kulca, ta mrtev tega živga nosi, dimnikar, sejalec, gozdar), ki so del pustne poberije v Hrušici, so predstavljeni s fotografijami.

Na ogled je tudi [film o pustni poberiji po vasi Hrušica v Brkinih \(10'\)](#). SEM kot Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine je leta 2012 pripravil predlog vpisa škoromatije kot pustne šege v nacionalni Register nesnovne kulturne dediščine. Preko terenskega dela in raziskav se povezujemo z različnimi nosilci nesnovne kulturne dediščine kamor sodijo tudi hrušiški škoromati. Tako je tokratna razstava plod uspešnega terenskega dela kustosov SEM in delovanja Koordinatorja.

O škoromatiji

V škoromate se danes šemijo na južnem obrobju Brkinov in Podgrajsko-Matarskem podolju v vaseh: Hrušica, Gradišče, Ritomeče, Obrov, Javorje, Male Loče, Podgrad, Podbeže in Račice. V Hrušici si nekateri pustni liki nadenejo obrazne maske, v drugih vaseh se le orišejo po obrazu. Pustne oprave si ob pomoči mater in punc naredijo fantje sami. Škoromatija kot pustna šega je od leta 2012 vpisana v Register nesnovne kulturne dediščine. Na štefanovo (26. 12.) se fantje in možje zberejo, si razdelijo vloge in se dogovorijo o poteku škoromatije. Glavni dogodek je poberija po domači vasi, ki jo v Hrušici opravijo na pustno soboto: zberejo se sredi vasi, nato krenejo na obhod po vasi. Poberina in škoromat z zvonci se ločijo od glavnine in začnejo od hiše do hiše pobirati darove. V hišo vstopijo odkriti, da domačini vedo, kdo je prišel k njim, vprašajo, če imajo kaj za škoromate, se nato za darove zahvalijo, zaželiyo vse dobro v letu, ki prihaja, in se poslovijo. Glavnina ta čas hodi po vasi in uganja norčije, ustavljajo se pred hišami, veseljačijo, plešejo z domačinkami, pijejo in jedo, kar jim domačini pripravijo. Na pepelnično sredo pospremijo pusta na konec vasi, kjer ga zažgejo (pokop pusta).

Prva omemba, na podlagi katere škoromati utemeljujejo svoje izročilo, so arhivski zapisi iz Čedadu in Vidmu v Furlaniji, kjer so leta 1340 prepovedali nastopanje v obleki scaramatta v pustnem času. Izvor besede scaramatte, sgaravatte naj bi izhajal iz nemške besede Scharwächter, ki pomeni 'četni stražar'. Največ neposrednih tipoloških lastnosti scaramatta je ohranjenih v pustnem liku kleščarja (škópita). Skupno ime škoromati pa se je ohranilo za brkinske šeme. Prvi znani zapis o škoromatih in škoromatiji je iz leta 1952. Avtorica razstave je muzejska svetovalka, mag. Adela Pukl.